

**מסירות נפש - נתינת האדם את עצמו
בלא "חשבון" שכלי
(רובד עומק במגילת אסתר)**

ד"ר אבי וינרוט, עו"ד

מוקדש בכאב נצחיים לעילוי נשמת
אמי מורתי הי"ה דרייזל וינרוט ע"ה בת ר' אריה אפטרנוט ע"ה
שכל חייה היו מסירות נפש והקרבה ללא חשבון אישי
ביום השנה הראשון לפטירתה

ולעילוי נשמות:

אבי מורי הי"ה משה אהרן ב"ר מרדכי אליעזר וינרוט ז"ל
חמותי הי"ה נעכא בת מנחם הלוי שטרנטל ע"ה

אסתר

פרק ד

א ומרדכי דע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה: ב ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבדוש שק: ג ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ודכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: ד ותבואינה (ותבואנה) נערות אסתר וטריסיה ויגידו לה ותתחזקל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שסו מעליו ולא קבל: ה ותקרא אסתר להתד מסריסי המלך אשר העמיד לפניה ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: ו ויצא התד אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: ז ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גמי המלך ביהודים לאבדם: ח ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בששון להשמדם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה וצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עשה: ט ויבוא התד ויגד לאסתר את דברי מרדכי: י ותאמר אסתר ותצוהו אל מרדכי: יא כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל הקצר הפנימית אשר לא יקרא אצות דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וזיה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום: יב ויגידו למרדכי את דברי אסתר: יג ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תמיי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים: יד כי אם תהרש מחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי ידע אם לעת כזאת הגעת למלכות: טו ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: טז לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בששון וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה יום גם אני ונעורתי אצות כן ויבן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי: יז ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר:

באם אהיה ולמי שמוציא אותי לך כי אין לי כח להציל את אבותי

מגילת אסתר ד ה

כג

אמר זאת וביה אבדו תאבדו ומי ידע אסתר פואת דענת למלכות : מ ותאמר
 אסתר להשיב אלי מרדכי : מ קח מנוס אתי כי יהיה יום נקמתנו על ימיהם
 עליו ואל תאבדו ואי תשנה שלשת ימים לילה ויום נכסתי ונגדתי אתם בן יבין
 אבוא אל המלך אשר לא ידעתי וכאשר אבדתי אבדתי : מ ובעבר מרדכי ולישכב
 אשר צותה עליו אסתר : ה ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמוד
 בחצר בית המלך והפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על יסוד מלכותו בבית
 המלך ויבטח עליו כל סודות המלך ויחזיק עליו כל סודות המלך ויבטח עליו כל סודות המלך
 ויבטח עליו כל סודות המלך ויחזיק עליו כל סודות המלך ויבטח עליו כל סודות המלך

תרנוס

אחרון בגין זהו אקמת עלקא וישוים והחן כתי
 עלקא מן יד פעלי דקבדון ואנה תניסית בית
 אבדנהו היבדון על המיא והבמא וכן הוא מסיקא
 די יבדע אין לשמא דאתא בעינתא תרא אה סקא
 לקבון מלכותא : מ ואסתר אסתר לקבאל
 דתריאל לאבמא לת מרדכי : מ אזיל פנוס ות פל
 והדנא די אסתרין בשושן וצואו עלי לא מיכילין
 ולא השתין עלקא ויסין וצלו קנס כתי עלקא
 דליליא ויקמא ואחך אנה ועולקתי נצום היבדון
 וכתר בן איעיל לת פלמא דלא כרימא והיקמא
 דהוקדית מן ביה נשי ואבדנית סנה באוקמא פדון
 אוכר מן מי עלקא קבין בגין פורקן עשא בית
 ישראל : מ וקנס דגנס מרדכי וגבר על חרותנא
 דפקמא וצוקא גור רחב על קממא ועבר בקל די
 סקרת עלוי אסתר ומה ביומא הליתאה דפקמא
 ולבשת אסתר לבושי מלכותא וישרת עלת דות
 קודשא ומסת וצליאה קנדת דבית פלמא נואה

מגילת-סתרם

האובדים מארץ אשור והיינו עוברי על דת וזהו שאמר להשמיד. במה או להרוג היינו מי
 שלא ירצה להפוך את דתו יחרגנו או לאבד מי שירצה להפוך דתו, ואז יהיה מהאובדים
 וזהו לאבד ובוה ישמדו היהודים מכל וכל.
 ד (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. ידע הגזירה אשר נזרה ברוח הקודש, והיה
 יודע כי דרך העם שלא שב עדי המכחו רק חוזרים על סיבות לבקש משרי המלך על נפשם
 ומיצא מסיבות הרבים, ובהיותו יודע מפי אליהו וכמבואר במדרש כי אם ה' צבאות יעץ
 ומי יפיר ואין הסיבות מועילין כלל ותפילה מועלת תמיד כי אפילו חרב חדה מונחת על
 צוארו של אדם לא ימנע עצמו מן הרחמים. ומרדכי היה מוחזק לנביא על כל העולם. ולכך
 קרע בגדיו כעל מת כי קריעה הוא על דבר שעבר ואי אפשר לתקן כפי הנראה להורות כי
 גזירה כלה ונחרצה יצאה מפי הש"י ולא יחזרו אחר סיבות כי נגד גזירת הש"י לא יועיל
 סיבות ורק תפלה ותחנונים ירבו אולי יתעשת אלקים לבטל הגזירה. ולכך כתיב שק ואפר
 יצע לרבים, בלשון עניד לומר שכל עשיותיו שעשה היו בכדי ששק ואפר יצע לרבים
 מהמון, ולא יחזרו אחר הסיבות בהיותן רואין שמרדכי היושב בשער המלך לא חזר אחר
 סיבות ומתאבל על מת.
 (ב) ויצא עד שער המלך. רימו שלא רצה ליכנס כלל לשער המלך כי נשבע שלא לפשוט
 השק ואין לבא אל שער המלך בלבוש שק, וממילא ידעו הכל שאינו רוצה לחזור אחר
 סיבות והיה תמיד עסוק בשקו. ובוה היה ידוע לכל העולם כי אינו נכנס לשער המלך כלל.
 כי אין לבא אל שער המלך. ומה ידעו העולם שבבואה נאמרה לו שכלה ונחרצה ומאת

המלכות נכח פתח הבית : : ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בתוך
 נשאה מן בעיניו וישם המלך לאסתר את שרכים הזהב אשר בידו ותקרב
 אסתר וינג נראש השרכים : : ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה
 בקשתך עד חצי המלכות ונתן קץ : : ויאמר אסתר אם עלי המלך טוב יבוא
 המלך והמן היום אל הששמה אשר עשיתי לו : : ויאמר המלך מהו את דמך
 לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל הששמה אשר עשתה אסתר :
 : ויאמר המלך לאסתר במשמה הוין מה שאלתך ונתן קץ ומה בקשתך עד
 חצי המלכות ותעש : : ותען אסתר ותאמר שאלתי ובהשתי : : אם מצאתי חן
 בעיני המלך ואם עלי המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך
 והמן אל הששמה אשר אעשה להם ויטור אעשה כדבר המלך : : ויצא המן
 ביום ההוא שםח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא יקם ולא

ד"ר א"י יצחק בן-צבי : : ויבאר לו בן-צבי : : ט"ו : : יום המלך והמן : : ט"ו : : חצי המלך במסוקים

חרנום

בר פרטשא בר נוהא בר אגנ בר סופר בר
 צפלק בר אליפו בר עשו רשיעא : : ג' ונתה בר חנא
 סלקא ית אסתר סלקתא קיסא בר : : סיסא בנרתא
 וטרפין צינתא ולגן רפעין וקספלא גלפי שמיא
 סן ד אפעיה רחמין בעיניו וואישט סלקא לאסתר
 ית הגדא דרובא דנהא נקם ביניה וקריבת אסתר
 וקרי ליקא ונחידת פרישא דהגדא : : ויאמר לה
 סלקא מה צורך אית לך אסתר סלקתא ימה
 בעיהו אפילו אם אנת בעיא לפלגת מלכותי
 אפניה לך לחוד לסבני בית סוקרא דאיהו קאם
 בתחום פלגת מלכותי לא אית לך דהכרין קושיה
 בשגויה לנשם ערקאה וסנבלם חורונאה ומוגיה
 עקרא עמונאה דלא למשבק לסבני תיה דדחל
 אנת סן יהיאי דלקא וסדרון בי תיא בעיהו לא
 אעבד לך סלקתא אפרייה די אנת בעיא סני אגור
 ומהעבד בקהילו ודעיהו אפיהו לך : : ויאמר
 אסתר אין על סלקא שפיר ייתי סלקא ותמן יוכא
 בין לשירוקא דעבדה לבון : : ויאמר סלקא אוהיא
 ית הקן לעבד ית פתגם נחיה אסתר ועל סלקא
 ותמן לספשיאדי עבדה אסתר : : ויאמר סלקא

מגילת-סתרים

ה' יצאה, ויפנו הכל אל הרחמים ולא לחזור אחר סיבות.
 (ד) ותשלח בגדים להלביש את מרדכי. מחמת שהיה הכל בהסתר מה הוא לא ואף
 בדיבור עיי השליח היו נזהרין. ושלתה לו בגדים אף שהיה לו בגדים לרמו לו כי אצל
 רחמים צריך גיכ סיבות, עיכ באם יש גזירה תתחיל לבקש מאת המלך והשרים כמו
 שמצינו כמה פעמים בשים (מגילה ט"ו). ששלחו זה לזה סימנין לסימן. ולא קבל. רומז
 שסיבות לא יועילו וכך שלחה להתך שהיה נאמן ביתה לגלות לה על ידו.
 (ו) ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. לשון מקרה קשה כי אין זה מקרה אלא גזירה
 מהש"י. לכן נראה הכוונה שקרה לו שלא כרע ולא השתחוה לחמן ושנסתלקה ממנו הבחירה
 וכמש"ל) ועל ידו באה הצרה הזאת לכלל ישראל, ומשום זה בלתי אפשרי שיחיה הוא
 המשתדל לישועת ישראל כי אין קטיגור נעשה סניגור. ואת פרשת הכסף וגו' ביהודים
 לאבדם. ואת פתשגו הכותב אשר נתן בשושן להשמדם. הדבר מבואר כמו

ל"ת אסתר עם פירוש מגילת סתרים לורברבוים, יעקב בן משה עמוד מס 25 החופס ע"י תכנת אוצר החכמה

ג. למה נשאלו מעשרות? בראשית פרק י"ב. נשאלו מעשרות על ידי המלאכים. וזו שאלת המלאכים הייתה: "למה נשאלו מעשרות? כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". והתשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה.

התשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה. וזו שאלת המלאכים הייתה: "למה נשאלו מעשרות? כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". והתשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה.

שאלת המלאכים הייתה: "למה נשאלו מעשרות? כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". והתשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה.

התשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה. וזו שאלת המלאכים הייתה: "למה נשאלו מעשרות? כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". והתשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה.

התשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה. וזו שאלת המלאכים הייתה: "למה נשאלו מעשרות? כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". והתשובה היא: "כי אנחנו אנשים זרים לך, ואתה שאלנו מעשרות, כי אנחנו זרים לך". וזהו שם השאלה.

אסתר

פרק ד

א ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויעקב זעקה גדולה ומרה: **ב** ויבוא עד לפני שער המלך כי איו לבוא אל שער המלך בלבדוש שק: **ג** ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ונתנו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ודכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: **ד** ותבואינה (ותבואינה) נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלזל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: **ה** ותקרא אסתר להתה מסריסי המלך אשר עמיה ופתחהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: **ו** ויצא התה אל מרדכי אל רחוב העיר אשר לפני שער המלך: **ז** ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גמי המלך ביהודים לאבדם: **ח** ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה: **ט** ויבוא התה ויגד לאסתר את דברי מרדכי: **י** ותאמר אסתר להתה ופתחהו אל מרדכי: **יא** כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אסתר דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב ויהי ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש יום: **יב** ויגידו למרדכי את דברי אסתר: **יג** ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשו להמלט בית המלך מכל היהודים: **יד** כי אם תחרש ותיירשי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת גבית אבידו ואני יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות: **טו** ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי: **טז** לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצמו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה יום גם אני ונעתי אצום כן ויבאו אלו המלך אשר לא כית וכאשר אבדתי אבדתי: **יז** ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר:

1) והוא יודע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויעקב זעקה גדולה ומרה:

2) והוא יודע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויעקב זעקה גדולה ומרה:

- 1) אסתר אסתר לומר - כלם הם מן אהל אהרן כי יצאו אלהי
- א. מן אהרן בן אהרן.
- ב. אשר יצאו מן אהרן בן אהרן, אשר הם מן אהרן בן אהרן ויצאו אלהי
- ג. אשר יצאו מן אהרן בן אהרן?
- 2) אשר יצאו מן אהרן בן אהרן: אשר יצאו מן אהרן בן אהרן?
- א. אשר יצאו מן אהרן בן אהרן - אשר יצאו מן אהרן בן אהרן - אשר יצאו מן אהרן בן אהרן
- ב. אשר יצאו מן אהרן בן אהרן?

שמואל א

פרק טו

א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל שְׂאוּל אֹתִי שְׁלַח יי' לְמַשְׁחָה לְמִלְכָּה עַל עַמּוֹ עַל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי יי': **ב** כֹּה אָמַר יי' צְבָאוֹת פְּקֻדָּתִי אֶת אֲשֶׁר עֲשִׂה עִמָּלְךָ לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם לֹו בְּדָרְךָ בְּעַלְתוֹ מִצְרָיִם: **ג** עַתָּה לָךְ וְהִכִּיתָה אֶת עִמָּלְךָ וְהִחַרְמְתָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לֹו וְלֹא תִחַמְלֵם עֲלָיו וְהִמַּתָּה מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מְעוֹלָל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוּד וְעַד שָׂה מִגְּמֹל וְעַד זָמֹור: **ד** וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטַלְאִים מֵאִתִּים אֲלָף רַגְלֵי וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה: **ה** וַיָּבֵא שְׂאוּל עַד עִיר עִמָּלְךָ וַיַּרְבּ בְּנַחֲלֵי: **ו** וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל הָרִינִי לְכֹו סָרוּ רַדּוּ מִתּוֹף עִמָּלְךָ פֹן אֶסְפֶּה עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה חֲסֵד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִלּוֹתֵם מִצְרָיִם וַיִּסַּר רִינֵי מִתּוֹף עִמָּלְךָ: **ז** וַיָּבֵא שְׂאוּל אֶת עִמָּלְךָ מִחֻוִּלָּה בּוֹאֵף שׁוֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרָיִם: **ח** וַיִּתְּפֹשׂ אֶת אֲגָג מִלְכָּה עִמָּלְךָ חַי וְצֵאת כָּל הָעָם הַחֲרִים לְפִי חֲרָב: **ט** וַיַּחְמַל שְׂאוּל וְהָעָם עַל אֲגָג וְעַל מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבְּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְעַל כָּל הַכֹּרִים וְעַל כָּל הַשׁוֹב וְלֹא אָבֹו הַחֲרִימָם וְכָל הַמְּלָאכָה נִמְכְּרָה וְנָמַס אֹתָהּ הַחֲרִימָה: **י** וַיְהִי דְבַר יי' אֶל שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: **יא** נַחֲמֵתִי כִי הַמְּלִכְתִּי אֶת שְׂאוּל לְמִלְכָּה כִי שָׁב מִבְּקָרִי וְצֵאת דְּבָרִי לֹא הָקִים וַיַּחֲזֵר לְשְׁמוּאֵל וַיִּעַק אֶל יי' כָּל הַלְּלִיָּה: **יב** וַיִּשְׁכַּם שְׁמוּאֵל לְקִרְיַת שְׂאוּל וַיִּגְדַּל לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בֵּא שְׂאוּל הַכֹּרְמֶלָה וְהִנֵּה מְצִיב לֹו יָד וַיִּסָּב וַיַּעֲבֹר וַיִּרְדַּ הַגְּלִגְלָה: **יג** וַיָּבֵא שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל וַיֹּאמֶר לֹו שְׂאוּל בְּרַחֵף אֹתָהּ לִי: **יד** הַקִּימְתִּי אֶת דְּבַר יי': **יז** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וּמָה קוֹל הַצֹּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי וְקוֹל הַבְּקָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ: **טו** וַיֹּאמֶר שְׂאוּל מִעִמָּלְךָ הִבִּיאֹם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל מִיטֵב הַצֹּאן וְהַבְּקָר לְמַעַן זָבַח לִי: **יז** אֲלֵהֶיךָ וְאֶת הַיּוֹתֵר הַחֲרַמְנוּ: **טז** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל הֲרַף וְאֶגְדָּה לָךְ אֶת אֲשֶׁר דְּבַר יי' אֵלַי הַלְּלָה וַיֹּאמֶר לֹו דְבַר יי' וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלֹוא אִם קִטְוֹ אֹתָהּ בְּעִינֶיךָ וְאִשׁ שְׁבִטִי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ וַיִּמְשַׁחֶךָ יי' לְמִלְכָּה עַל יִשְׂרָאֵל: **יח** וַיִּשְׁלַחֶךָ יי' בְּדָרְךָ וַיֹּאמֶר לָךְ וְהִחַרְמְתָה אֶת הַחֲטָאִים אֶת עִמָּלְךָ וְנִלְחַמְתָּ בוֹ עַד כְּלוֹתֵם אֹתָם: **יט** וְלָמָּה לֹא שִׁמַּעְתָּ בְּקוֹל יי' וַתַּעַט אֶל הַשְּׁלָל וַתַּעַשׂ הַרַע בְּעֵינֵי יי': **כ** וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל שְׁמוּאֵל אֲשֶׁר שִׁמַּעְתִּי בְּקוֹל יי' וְאַלְף בְּדָרְךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי יי' וְאָבִיא אֶת אֲגָג מִלְכָּה עִמָּלְךָ וְאֶת עִמָּלְךָ הַחֲרַמְתִּי: **כא** וַיִּקַּח הָעָם מִהַשְּׁלָל צֹאן וּבְקָר וְאִשִּׁית הַחֲרָם לְזָבַח לִי: **אלֵהֶיךָ בַּגְּלִגְלָה: כב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֲפֹץ לִי בְּעִלּוֹת חֲבֻכִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל יי' הִנֵּה שֹׁמֵעַ מְצַח טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים: **כג** כִּי חֲטָאתָ קִטְסֵם מֵרִי וְאֲנִי וְהַרְפִּים הַפְּצָר יַעַן מֵאִסַּת אֶת דְּבַר יי' וַיִּמָּאֶסֶף מִמֶּלְכָּה: **כד** וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל שְׁמוּאֵל חֲטָאתִי כִי עֲבַרְתִּי אֶת פִּי יי' וְאֶת דְּבָרֶיךָ כִּי יִרְאתִי אֶת הָעָם וְאֲשִׁמַּע בְּקוֹלָם: **כה** וְעַתָּה שֵׂא נָא אֶת חֲטָאתִי וְשׁוּב עִמִּי וְאַשְׁתַּחֲוֶה לִי: **כו** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל לֹא אָשׁוּב עִמָּךְ כִּי מֵאִסַּתָּה אֶת דְּבַר יי' וַיִּמָּאֶסֶף יי' מִהָיוֹת מְלָכָה עַל יִשְׂרָאֵל: **כז** וַיִּסָּב שְׁמוּאֵל לְלַכֵּת וַיַּחֲזֹק בְּכַנְף מַעִילוֹ וַיִּקְרַע: **כח** וַיֹּאמֶר אֲלָיו שְׁמוּאֵל קְרַע יי' אֶת מְמִלְכוֹת יִשְׂרָאֵל מִעַלְיָךְ הַיּוֹם וְנִתְּנָה לְרַעֲהֵ הַטוֹב מִמֶּךָ: **כט** וְגַם נֶצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנָּחַם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהַנָּחֵם: **ל** וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי עַתָּה כִּבְדוֹנִי נָא נִגְדַּ וְקִנִּי עִמִּי וְנִגְדַּ יִשְׂרָאֵל וְשׁוּב עִמִּי וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי לִי: **לא** וַיִּשָּׁב שְׁמוּאֵל אַחֲרָי שְׂאוּל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׂאוּל לִי: **לב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲגִישׁוּ אֵלַי אֶת אֲגָג מִלְכָּה עִמָּלְךָ וַיִּלְךָ אֲלָיו אֲגָג מִעֵדוֹת וַיֹּאמֶר אֲגָג אֲכֹו סָר מֵרַ הַמּוֹת: **לג** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כְּאֲשֶׁר שְׁכַלָּה נְשִׁים חֲרָבָה כֹן תִּשְׁכַּל מְנַשִּׁים אִמָּךְ וַיִּשְׁפֹף שְׁמוּאֵל אֶת אֲגָג לְפָנָי יי' בַּגְּלִגְלָה: **לד** וַיִּגְדַּ שְׁמוּאֵל הַרְמַתָּה וְשְׂאוּל עָלָה אֶל בֵּיתוֹ גְּבַעַת שְׂאוּל: **לה** וְלֹא יָסַף שְׁמוּאֵל לְרְאוֹת אֶת שְׂאוּל עַד יוֹם מוֹתוֹ כִּי הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל שְׂאוּל וַיִּי נַחַם כִּי הִמְלִיךָ אֶת שְׂאוּל עַל יִשְׂרָאֵל:

אור הנר

הוא כחול - מן השמש.

הוא כחול - מן השמש.

הוא כחול - מן השמש.

המלכות נכח פתח הבית : ב יתה כראות המלך את אסתר המלכה עמדת בחצר
 גשאה חן בעיניו וישט המלך לאסתר את שרביים הזהב אשר בידו והקרב
 אסתר ונתן בראש השרביים : ג ויאמר לה המלך מהלך אסתר המלכה ומד
 בפשתה עד הצי המלכות ונתן לה : ד ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא
 המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו : ה ויאמר המלך מהרו את המן
 ועשית את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר :
 ו ויאמר המלך לאסתר במשתה הוין מה שאלתך ונתן לה ומה בפשתה עד
 הצי המלכות והעש : ז והען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי : ח אם מצאתי חן
 בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את פקשתי יבוא המלך
 והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה בדבר המלך : ט ויצא המן
 ביום ההוא שמה וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא

והוא ישי כדמות מן חם אסתר המלכה : טז : ויאמר לו מן חן : טז : יום כבוד וימן : טז : חזי וימך במסוקים

תרגום

בר פרסיקה בר ונתן בר אבנ בר סוקר בר
 עסק בר אליפו בר עשו רשיעא : ב ונתן פדחא
 סלמא ית אסתר סלמא קובא בר : ג וסימא בדרתא
 ותרין צינא ולון דמצינ וסמפלא פלפי שמיא
 סן יד אסעניה רחמין בעיניו ואושים סלמא לאסתר
 ית הנידא דדקא דדעה נקם בדיה וקריבת אסתר
 וקרי לידא ואחידת ברישא דהנדא : ד ויאמר לה
 סלמא סה צווק אית לך אסתר סלמא ימא
 בעתיך אפילו אם אנת בעיא לפלגות סלכותי
 אנהיך לך לחוד לסבני בית מינקשא דאידו קאם
 בתחום פלגות סלכותי לא אהן לך דהכרין קומית
 בשביעה לגשם ערכאה וסנבלם חורונאה וסוביה
 עכרא עמונאה דלא לסשבק לסבני יתיה דדמל
 אנת סן יהנאי דלמא וסרדון פי הנא בעתה לא
 אעבר לך מלתא אחרייה די אנת בעיא סני אגור
 ותעבר בבחילו דעיתיה אתיהב לך : ד ואמרת
 אסתר אין על סלמא שפיר יתני סלמא והמן יוכא
 רין לשירותא דעברת לכון : ה ואמר סלמא אחיאי
 ית הקן לסענד ית פתגם נידת אסתר ועל סלמא
 והמן לסמנאי די עכרת אסתר : ו ואמר סלמא

מגילת-סתר

ה' יצאה, ויפנו הכל אל הרחמים ולא לחזור אחז סיבות.

(ד) ותשלח בגדים להלביש את מרדכי. מחמת שהיה הכל בהסתור מה הוא לא ואף
 בדיבור עיי השליח היו נזהרין. ושלתה לו בגדים אף שהיה לו בגדים לרמו לו כי אצל
 רחמים צריך גיב סיבות, עיכ באם יש נזירה ותחיל לבקש מאת המלך והשרים כמו
 שמצינו כמה פעמים בשיס (מגילה ט"ז). ששלחו זה לזה סימנין לסימן. ולא קבל. רומז
 שסיבות לא יועילו ולכך שלחה להתך שהיה נאמן ביתה לגלות לה על ידו.

(ו) ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. לשון מקרה קשה כי אין זה מקרה אלא גזירה
 מהשיי. לכן נראה הכוונה שקרה לו שלא כרע ולא השתחוה להמן ושנסתלק ממנו הבחירה
 וכמש"ל ועל ידו באה הצרה הזאת לכלל ישראל, ומשום זה בלתי אפשרי שיהיה הוא
 המשתדל לישועת ישראל כי אין קטיגור נעשה סניגור. ואת פרשת הכסף וגוי ביהודים
 לאבדם. ואת פתשגן הכתב אשר נתן בשושן להשמידם. הדבר מבואר כמו

מלכות שאול* אינה קושיא אצלנו²⁸⁴ אע"פ שלא היה בימיו מושל בשבט יהודה*, שהוא לא הבטיחו שלא יקום לעולם מלך בישראל אלא משבטו* וכמו שפירשתי, אבל* הודיעו שמעת שתתחיל מלכותו לא תסור ולא תיפסק לגמרי, ולכן מלך שאול²⁸⁵, לפי שלא היה בשבט יהודה ראוי למלכות כמוהו, כאשר העיד הכתוב: "כי אין כמוהו בכל העם"²⁸⁶, ולא הבטיח יעקב ליהודה אלא שמעת שתתחיל לו המלוכה לא תסור ממנו, ואין ההסרה נופלת אלא בדבר שכבר הותחל*.

ואין ממלכי החשמונאים* על זה קושיא כלל*, כי לא יבטיח הקב"ה ליהודה רק כל ימי היות הממשלה לישראל מצד עצמם* לא תיכרת משבט יהודה, ושחמלוכה לעולם תהיה בשבטו כל זמן שתהיה בישראל, אבל לא הבטיח שלא יתמנה אדם בשררה מן השררות אם אינו משבט יהודה*, והמלכים אשר מלכו בבית שני* אין מלכותם מצד עצמם כלל, אבל* הם כפקידים למלך פרס ורומי ולולתם מן המלכים*²⁸⁷. ומכל מקום²⁸⁸ אין הכוונה שלא תהיה מלוכה וממשלה

284 ראה רמב"ן בראשית מט י. 285 ככ"י מ ובגד" נוסף: "אע"פ שלא היה משבט יהודה מושל ולא מלך". 286 ש"א י כד. 287 ע"י "אברבנאל" שם: "וענין החשמונאים שזכר הרב אינו כמו שאמר, כי מלכים היו, לא פקידים לפרס ולרומי, כי הם פרקו מעליהם עול היוונים ולא היו נכנעים

בארות משה

אין זה נחשב שסרה המלוכה מיהודה, ולא כרמב"ן הנ"ל. מלכות שאול. שהיה משבט בנימין. אע"פ שלא היה בימיו מושל בשבט יהודה. וזה קשה אפילו לפירוש רבינו שהכוונה: לא תסור לגמרי, שהרי בימי שאול לא היה מושל משבט יהודה, והרי לנו מצב שסרה המלוכה מיהודה לגמרי. שהוא לא הבטיחו שלא יקום לעולם מלך בישראל אלא משבטו. כלומר: "לא יסור שבט מיהודה", אין הכוונה שמאותה עת תהיה מלכות ביהודה, שאילו זו היתה הכוונה, הית באמת קשה משאול. אבל. אלא. ואין ההסרה נופלת אלא בדבר שכבר הותחל. לא שייך לומר "לא יסור" אלא על דבר שכבר הותחל, ואילו היתה כוונת יעקב שתמיד תהיה המלוכה לשבט יהודה, לא היה אומר "לא יסור", אלא: לעולם יהיה שבט ביהודה. החשמונאים. שהיו כהנים. על זה קושיא כלל. שהיו מלכים אע"פ שלא היו אז מלכים מיהודה, ונמצא שסרה המלכות מיהודה ללוי ולא נתקיימה הבטחת יעקב. כל ימי היות הממשלה לישראל מצד עצמם. כלומר: כשתהיה מלוכה בעם ישראל. אם אינו משבט יהודה. נהלשון ק"ק, כי לפי שיטתו הרי גם מלוכה לא הבטיח שלא תהיה למי שאינו משבט יהודה, אלא רק שלא תהיה מלוכה לאדם כאשר אין מלוכה ביהודה, וכך היה לו לומר כאן: אבל לא הבטיח שלא יתמנה אדם בשררה מן השררות אם אין מלכות בשבט יהודה. והמלכים אשר מלכו בבית שני. ובכללם החשמונאים. אבל. אלא. ולולתם מן המלכים.

ד שות הר"ן השלם עם פירוש בארות משה ניססם בן ראובן גירונדי (הר"ן) - קצנלנבוגן, מרדכי ליב עמוד מס 326 הודפס ע"י תכנת או

קדמונה הם לקרן חודש חשבי שנתו את שמיים בלולג וחסדו וכוונתם שלטנו ביימותם מלפני הקב"ה ביום הדין • מל"ט טע במדרש כיון שישיראל ואלוין מלפני הקב"ה ולתובתם וחסדוניהם ביום לא יודעים דישיראל ארען נלחיו • וטע במדרש הכחז זהו לזרז ארען שיקב"ה מקבל את השב"ס, וטע נכרח יהלל יה שהקב"ה בורה לחון ביום חסדו • וביחודלמי דר"ה ובמדרש רבנא אמרין ככל הקדמונה נחבד והקדמונה ובר"ה חבד ושיהים עולה מעלה אלי מליכס כלאו כיום הוא נעשיתם לפני • כתי שאלו חסדיך ארז ר"ה ויחב"ס כלאו כיום נעשית מתחת ששש עמט התי"ה נוסים לא נעמול ידיט וטע נעשית כדוים • ואלו מקריבים נבד והסוטה הקדמונה והקדוים הקדמונה בודים כתי הארבעה מקריבים להודוה על הטע שמשפ"ה לטע • ויוכן כזה מה שאלו מקריבים כמכותה שששים פרים על שששים ארמות למה זה נבחר הטע הזה להקריב בו קרבן עטור הארמות ויחד מכל המעשים • אבל לפי דברית הטעם כזה נבד כי ידאי שכל קדמונה הוא מקריבים חודש על ארז טע נעשית כדוים • וכאלו לעיל דעיקר קרבן חודש הוא על ארז נעל על מלך הכבוד הזה לשמה לרען קטו כמחירתו החפזית על כן לאו מקריבים שששים פרים בעד ט' ארמות לבגן גט עליהם ארז בו מתלבו עוד פתוים רבים ארז אינם מקריבים את בורחם וילכו אמרי החוה והבגל כי כמו שגזרה הממונה יחברך להקריב כנגד הארז כח המסיוה והמדינה מדרכי השמים הנלמדים למה ארבעה מקריבים • כאשר אמר הכבוד כי יר לך הארז רע מנשורו • וחל"ל (קדומון ל"ח) ירז על ארז מאבדו עליו ככל יוד ששאלו טעם רעע לריוק ומקטק להחיות • וידע לריוק כנגדו ארז בו ואלו הוא למען הרס קרן עטורה המתבגר על ידיו כדתי ודשאו הטוה והמירוה החפזית • ואל לך ה"י בו כח האמונה והמירוה ה"י ארן עטורה כמחירה ב"ה כמכנה • וכמו כן הארזים אמרשים ומשדחיים את מעשיתם המה למחבל ולחנן עף לרזי לב כרחוקם הלהחם כמ"ס דוד המל"ה (האל"ס ט"ג) והשקט לרעע זהו פמל הוא בעשיו עד רכוח אל מקדשו אל חזינה לאחיהם • ואלו הקריבים כלפניהם מתבגרים על ירז ולא יקאלו כמלך רעשעם יחול עטורתם ויהא כמירחם שאלה • על כן כלאו הקדמונה נבטט טעס כגוד חודש על ארז הארז נעשית כדוים להקריב גם על כל מין הארזים אשר ט"ס האל אף על חסד שאלו כמרו כדוים האמיתיים כי כאללעוהם יושגם כמירח הארזים המלומדים נשפחה למחר כדוים והוגדל והשקט עטורתם כי לא טע אל ריבנים ומי כוב • זה שאלו החבד (דברים ל"ב) כמחל עלין גוים כמגידו בני ארז ירז כמולוח פתום למחבר ב"י ופירש רש"י ז"ל כמול מחבר בני ישראל לרבינו יע למרש טוחה החבד שהכיב כמולוח עומים למען אגדיל עטורה השמים כמכרם כדוים האמיתיים •

(ס) **ובזה** מראה לבאר לשון האשמה. (אבות ט"ג) שאלו רע וכו' ולפני מי ראה שחיד ליתן דין והשפון • שכתב שמדו כ"ה המפרשים ז"ל לנבחר מהו דין ומי מהשפון • אבל לפי דברית הר"ל יוכן כי ידאי שגזרה הממונה יחברך לכמות משימי הארזים גמול המעשים כמ"ס ר' למען הטעם לבטח הארמות והאדם כמלחם יחברו כמובן ויהא לפעמים לריוק ורע לו רעע וטוב לו • ואיכסו ילא משי עלין משפטו משוקר ח"ו להכביע עובדי למען רעה • ולשפך נוח על נפש מן ולריוק • לכן כיהנה עולמו יחברך לזכר לחם כח וגזירה למערכת הארזים לריוח ומקלים בקרבן הטל כבתי חיי ומזוהי ארז כמחלה הליח מילחח • ופירז חומר עולמו יחברך חק"ס • אשר לפעמים הארז אשר כרע מעשיו ואין ארזים כל ממוחיו ופירז למחנה בני ארזים מעשיו מחריים • והמשפ"ה ככל אשר יפנה יליחו חלשך טעב כמסו יחיר עליו • והאדם האלכב ככל אשר לטבו חיים עם אלקים וחלשים • לפעמים נעשד ריוק מכל מחירה ופירז פנעו חסון ומתקדוהו ישיגוה כמכנה כח מולו המריע לו • וד' כמילך קרבו עשיו יחשו עשפשו יכמט בני ארזים • ופירש אשר כרע הארזן המענה מ"ה ששאו צבי ז"ל • עשיו יחשו מעשיו בני ארזים והמחלוחם, מעשפשו היטע כמטעמים כמכסיה את העינים • ע"ז אמר עשפשו הש"ה מה שמכסה עין האשמה ככלו איש מעשיו עליהם הארז • ולפעמים יעברו כל ימי חיי כמולו ואלו ישיגוה מאכ ומחריכו • חלום כמולו לריוק או יתן דין והשפון, ודין היטע שערין ארזים לפי מעשיו ופירז מעללו ומשפון מקריב מה שמחשבו את ארזי גרעע לריו בניו חיוה ארז וזרע עליו ששם הארזים ארזים • שאלו ה"י כדאי והטון לקי יושלם פיר מעללו אשר הכין לו טעה כמולו העליון • או ארז כמכנה רעוה רעוה ורורח מעשיו חסון כפי אשר כרעו עליו ומחריכו השקט • והא כמקדוה חיה ומשפט ד' לא טוב • כהט שברו חסו ופועלוה את ד' להעניקו מהטוב כמולו לעשיו רעוה אשר יכס ששה ארזים של קדוה רוח כמולו מכל חיי השוה"ו • והקט לזכר יקרא דין והשפון שדון על פועלה מעשיו ומחשבוה מה מקדיל כמולו ט"י מעשית השמים או ט"י ההשמה העליונה שהשמה עליו עקר המעשית לטב ולמוטב •

(י) **ומבול** זה מראה שכל אלה דברים אשר גזרה הממונה יח"ה שמו להעניק כמולו מעשים טובים המפזינים לכו הארמות והאח כמחירה האשמה יחברך כמובן ואלו יקראו לו ירז את ד' כי קי מירחחו חמט לא פנה לא רכב ירזו המחבר עליו ככל יום • וכזה כמולו מחבר המדרש פ' כמולו ט"ס ויחבר משה אל יהושע • למה לריוטע, אמר לו יקרא אמר את הארזים אני ירז, וכזה חביב ולא ירזו ארזים • יבא כן כמולו על מי שאלו את הארזים אני ירז וישרע ממי שאלו עליו ולא ירזו ארזים ט"כ • ולפי דברית טעה המדרש ט"ס מה דלמדין כמטעדין (ד' ב') שאלו מלוח ללשונו ישראל כמטעדין לרין • להעמיד לכן מלך ולכמירח ורעו על שמלך ולכמנה לטע בית כמחירה חזיו יודע חזיה מלך חמלם • כמטעדין חומר פי יד על כס ים מלחמה לרז כמולו • כפי חומר להעמיד לכן מלך חמלם ואין כמולו מלך שחמרו יושב שמהם על כמולו • למלך • על"ל המחבר • וכל המכ"ס ז"ל ט"ה מלחם • וביחוד רח"ה מקדוה

(ז) **וזה** שאלו הטעם הבניא (י"ד י"י) כי ישירים דרבי ד' ודיקים ילכו כס ויחששים יבגלו טע • כי מלטי כמירח חול (ברכות דף ז') כמט שאלו מרע"ה ארזיני נא את דרדך אמר לפני כמטע חשבי מה וכו' ורע דריו ורע לו ים רעע וטוב לו • וט"ו אמר כי ישירים דרבי ה' כמט שאלו כמולו דריו ורע לו רעע וטוב לו, ודיקים ילכו כס, היטע שמעוהו ארז נופח כמולו שמה רעעים ויטערי בדיקים ילכו כדרכם כמטע אשר לחו בו ומה נופח יחזקו כמולוהם את יודע כמולו ארן אשר שגורח כמולוהו יסד ארן הכל והלוח לא חמסר לו כה הכל כמולו רעעים כמולו אשר כמולו החשבוה החשבו מעלליהם והחריה מעשיתם כמולו כל אשר כמולו לריוח להמנעם חסון ארן למען ייקר מזיו האנוכה חין ואלו כי ארז כי מעשיו כ' לרין ימרו • ומה שגורח לעשיו מעשית כמולו כמולו מהה כמולו קטורד כי כמולו יודעם יפסח לטע כי יבוא אל המקדש אשר הכינו לטע כמולו דוד המל"ה (חל"ס ט"ג) עד רכוח אל מקדוה אל חזינה לאחיהם וכו' • ה"י דיקים ילכו כס שמעוהו הארזים ואלו רעעים יחזקו

ג' יום טוב <ש"י> היילפרין, רפאל יום טוב ליפמאן בן ישראל עמוד מס יהודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דְּשֹׂאֵל: (נא) וְקִישׁ אֲבוּהִי
 דְּשֹׂאֵל וְנָר אֲבוּהִי דְּאֲבִנָּר בֶּר
 אֲבִי-אֵל: (נג) וְהוּת קִרְבָּא
 חֲקִיפָא עַל פְּלִישְׁתָּאֵי כָּל יוֹמֵי
 שְׂאוּל וְחָזָא שְׂאוּל כָּל גִּבְר
 גִּבְר וְכָל גִּבְר עֲבִיד קִרְב וְכַנְשׁ
 יְתִיה לְחַתִּיה: (נד) וְאָמַר שְׂמוּאֵל
 לְשֹׂאֵל יְתִי שְׁלַח יְיָ לְרִבְעִיתְךָ
 לְמַחְזֵי מִלְכָּא עַל עַמִּיה עַל
 יִשְׂרָאֵל וְכַעַן קָבַל לְמִמֶּר
 פְּתִגְמָא דִּי: (נז) כְּדָנָן אָמַר יְיָ
 צְבָאוֹת דְּכִרְנָא יְת דְּעַבְד
 עֲמֶלְק לְיִשְׂרָאֵל דְּכַמְנָן לֵיה
 בְּאוֹרְחָא בְּמִיִּסְקִיה מִמְצָרִים:
 (נח) וְכַעַן אֲוִיל וְתַמְחֵי יְת דְּבִית
 עֲמֶלְק וְתַגְמַר יְת כָּל דִּי לְחֹן
 וְלֹא תַחוּס עֲלֵיהוֹן וְתַקְטוּל
 מִגִּבְר עַד אֲתַתָּא מִעוּלִים וְעַד
 יְנִיק מַתוּר וְעַד אִימַר מִגְּמַל

דוד שאול: נא וקיש אבי-שאול ונר
 אבי-אבנר בן-אביאל: ם וב ותהי
 המלחמה חזקה על-פלשתים כל ימי
 שאול וראה שאול כל-איש גבור וכל-
 בן-חיל ויאספּהו אליו: ם טו א ויאמר
 שמואל אל-שאול אתי שלח יהוה
 למשחך למלך על-עמו על-ישראל
 ועתה שמע לקול דברי יהוה: ם נכ פה
 אמר יהוה צבאות פקדתי את אשר-
 עשה עמלק לישראל אשר-שם לו
 בדרך בעלתו ממצרים: ג עתה לך
 והפיתה את-עמלק והחרמתם את-
 כל-אשר-לו ולא תחמל עליו והמתה

תולדות אהרן

רשיי

עשה עמלק, וזהו ויקהל: לך והבית את עמלק, יומא כב:

שהיה מדליק גרום לנבים צמזומות האפלים
 (ויקרא רצה ט ז): (נז) וראה שאול. לשון הוה,
 כשהיה שאל רואה איש גבור חיל, היה לוספו אליו: (נח) ועתה שמע לקול דברי ה', פעם אחת

פירוש רבנו ישעיה

כרשע שהוא מתגבר על חבריו וגחל ממורו: (ב) אשר שם לו בדרך. שם לו מארב בדרך:

מצודת דוד

מצודת ציון

ישוסו: (נג) בן חיל. הוא היורע תחבולות המלחמה: ויאספּהו.
 הכניסו אליו: (נז) פקדתי. ענין זכרון: שם. מלשון שימה:
 (ח) והחרמתם. ענין בליען וכריתה:

במקומו אשבעל, והוא איש בושת, וכן ירובעל נקרא גם
 ירובשת (שמואל-ב יא כא) ואף בעת נהרגו בני שאול
 במלחמה (לקמן לא ב), לא חשב ישור, וזהו כי הוא
 איש בושת, נשאר חי ומלך, ומה שלא זכר פה את

אבינדב הנחשב בבני שאול אשר מתו במלחמה, וגם בדברי הימים, אולי לא נולד עדיין בעת ההיא: (ז) דוד שאול. נר
 היה דוד שאול: (נא) בן אביאל. קיש ונר, כל אחד מהם היה בן אביאל: (נב) וראה. כאשר ראה שאול איש גבור וכו',
 היה מאספו אליו: (א) אותי שלח וכו'. רצה לומר, והנך ראה שנתקיים הדבר ודבר ה' בפי אמת, ולזה שמע לקול
 דברי ה' אשר אומר לך, ולא תפקפק בדבריו על היותו דבר זר להזויים את כל הנמצא לעמלק: (ב) פקדתי. זוכר אני
 את אשר עשה עמלק לישראל: אשר שם לו. כפל הדבר במלות שונות לתוספת ביאור: (ג) עתה וכו'. רצה לומר: מאז

מנחת שי

(א) למשדך. חשיין בקמץ רחב וההיית בחטף קמץ במקצת ספרים וספרים אחרים ההיית בחטף פתח ונס'ס אין מאריך בשייך. ודייק כתב בפי
 ובשרשים שהשיין בקמץ רחב וההיית בחטף קמץ וכן במכלול ר' מ' ובלוית חן סיו פ'ג ונס' דקדוק ישן כהוב לילי לא יבא חטף פתח אחר חטף

נ"י מקראות גדולות המאיר לישראל - ג (שמואל א) מקראות גדולות עמוד מס 164 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

וְעַד תִּמְרוּ: (ד) וְכַנֵּשׁ שְׂאוֹל יֵת
 עִמָּא וּמְנַיִן בְּאִמְרֵי פִסְחִיא
 מֵאַתָּן אֶלְפִין גְּבֵרָא רְגֵלָאִי
 וְעֶסְרָא אֶלְפִין יֵת אֲנֵשׁ יְהוּדָה:
 (ה) וְאַתָּא שְׂאוֹל עַד קָרְתָּא
 דְּבֵית עֲמֶלֶק וְשָׂמִים מִשְׁרֵיתֶיהָ
 בְּנַחֲלָא: (ו) וְאָמַר שְׂאוֹל
 לְשַׁלְמָאָה אֵוִיל זֹר אֶתְפָּרֵשׁ
 מִגּוֹ עֲמֶלֶקָאָה דְלָמָּא אֲשִׁיזִינָךְ
 עִמִּיהָ וְאַתָּא עֲבַדְתָּ טִיבוֹ עִם כָּל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִיִּסְקָדוֹן
 מִמְצָרִים וְאִיתְפָּרֵשׁ שְׁלָמָאָה

מַאִישׁ עַד-אִשָּׁה מֵעַלְל וְעַד-יוֹנֵק
 מִשׁוֹר וְעַד-שָׂה מִגְּמֹל וְעַד-חֲמוֹר: ם
 וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל אֶת-הָעָם וַיִּפְקְדֵם
 בְּשָׂלָאִים מֵאֵתִים אֶלְף רְגָלִי וְעֶשְׂרֵת
 אֶלְפִים אֶת-אִישׁ יְהוּדָה: ה וַיָּבֵא שְׂאוֹל
 עַד-עִיר עֲמֶלֶק וַיִּרְבַּ בְּנַחֲלָא: ו וַיֹּאמֶר
 שְׂאוֹל אֶל-הַקִּינִי לְכוּ סְרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ
 עֲמֶלְקֵי פֶן-אֶסְפְּדָךְ עִמּוֹ וְאַתָּה עֲשִׂיתָה

תולדות אהרן

רשי

נַסְכַּלְתָּ, עַמָּה הַזֶּה צִנְעַמְךָ: (ג) מִשׁוֹר וְעַד שָׂה. וַיִּפְקְדֵם בְּשָׂלָאִים, שֵׁם עֵבֶ: וַיָּבֵא שְׂאוֹל, שֶׁבַת נֹז: וַיִּרְבַּ בְּנַחֲלָא, יִזְמָא שֵׁם: וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל הַקִּינִי, בְּרִכּוֹת סַג זֹהָר רִקְלָא וְרִקְרָא:

שהיו צעלי כשפים, ומשנין עלמן ודומין לצהמה:
 (ד) וישמע שואל. לשון הכחשה, כמו (לעיל יד ט): ויצעק שאלו: ויפקדם בשלאים. אמר לכל אחד ואחד, שיקם טלה מנאנו של מלך, ואחר כך מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר צם (צלאשית לז יב): לא יספר מרוצ: (ה) וירב בנחל. וילחם בנחל. ורבותינו אמרו (יומא כז ב): על עסקי נחל רב וכן את עצמו, ומה צעזעל נפש אחת אמרה מורה ערוף עגלה בנחל, צעזעל כל הנפשות האלו לא כל שכן, אם אדם חטא, צהמה מה חטאה: (ו) אל הקיני. בני יתרו, שהיו יושבין צמדבר יהודה צנג ערד, שהלכו אל יעזר ללמוד תורה, וערד הוא עמלק, הכנעני מלך ערד, עמלק היה,

פירוש רבנו ישעיה

(ג) מִשׁוֹר וְעַד שָׂה מִגְּמֹל וְעַד חֲמוֹר, שהיו נעשים בהמה על ידי כישוף: (ד) וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל אֶת הָעָם, פירוש השמיעם על ידי כרוז שיהיו מוכנים ויבואו במלחמה: וַיִּפְקְדֵם בְּשָׂלָאִים, יש מפרשים שם מקום כמו זיף וטלם ובעלות יוש אומרים שלא רצה למנותם אלא נתן טלה לכל אחד ומנה הטלאים: וְעֶשְׂרֵת אֶלְפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה, מרדכי לך אף על פי שהיו מרובים באוכלוסיים לא באו כי אם עשרת אלפים שהיו מתקנאים שלא היתה המלוכה מהם ולא היו נשמעים לו כל כך: (ה) וַיִּרְבַּ בְּנַחֲלָא, לשון מלחמה ומריבה: (ו) סָן אֹשִׁיפֵךְ עִמָּה, שרשו

מצודת ציון

מצודת דוד

הכיתם ולא החרמתם, עתה לך והחרימם מכל ומכל:
 (ו) לכו סורו. הפרדו מעם עמלק, כי פן אוסיפך עמו בעת אחרים, היות בעת כזאת אי אפשר להבתיך ולהזהר: עֲשִׂיתָה חֲסֵר, על יתרו יאמר, והחסד הוא מה שיעץ להעמיד שופטים, שהיה טובה לכל ישראל, להקל אחור לקח טלה מערד שואל, והחזירו למקום מיוחד, ומנו הטלאים וידעו מספר בני ישראל: רגלי, חולכי רגל, לא רוכבים: (ה) וַיִּרְבַּ, מלשון מריבה ומלחמה: (ו) הַקִּינִי, משפחת הקיני, מבני חובב חותן משה: אֹשִׁיפֵךְ, ענין בליין:

השאלות

דבר שמואל - מלבי"ם

ביאור הענין

שרים שלוש יותר, ואחריהם הבעלי חיים מִשׁוֹר וְעַד שָׂה, ואף הבהמות טמאות מִגְּמֹל וְעַד חֲמוֹר, והחמור פחות בשווי מן גמל. והנה מ"ש ולא תחמול עליו ולא אמר ולא תחום או ולא תרחם עליו, ובואר בפסוק מ': (ד) וַיִּשְׁמַע נָם זֶה הוֹצֵעָה לְהַגְדִּיל חֲמַא שְׂאוֹל, כל האמר שהיה ירא את העם כמו שהתנצל אחר כך, כי

מקראות גדולות המאיר לישראל - ג (שמואל א) מקראות גדולות עמוד מס 166 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שמואל א

פרק יג

א בן שנה שאול במלכו ושתתי שנים מלך על ישראל: **ב** ויבחר לו שאול שלשת אלפים מישראל ויהיו עם שאול אלפים במכמש ובהר בית אל ואסף היו עם יונתן בגבעת בנימין ויתר העם שלח איש לאהליו: **ג** ויך יונתן את נציבי פלשתים אשר בגבע וישמענו פלשתים ושאול תקע בשופר בכל הארץ לאמר ישמעו העברים: **ד** וכל ישראל שמעו לאמר הכה שאול את נציבי פלשתים וגם נבאש ישראל בפלשתים ויצעמו העם אחר שאול הגלגל: **ה** ופלשתים נאספו להלחם עם ישראל שלשתי ארץ רב וששת אלפים פרושים ועם כחול אשר על שפת הים לרב ויעלו ויחנו במכמש קדמת בית און: **ו** ואיש ישראל ראו כי צר לו כי נגש העם ויתחבאו העם במערות ובחוזים ובטלעים ובצרות ובברות: **ז** ועברים עברו את הירדן ארץ גד וגלעד ושאול עמד בגלגל וכל העם חרדו אחריו: **ח** ויחל שבעת ימים למועד אשר שמואל ולא בא שמואל הגלגל ויפץ העם מעליו: **ט** ויאמר שאול הגשו אלי העלה והשלמים ועל העלה: **י** ויהי ככלתו להעלות העלה והנה שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברכו: **יא** ויאמר שמואל מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי כי נפץ העם מעלי ואתה לא באת למועד הימים ופלשתים נאטפים מכמש: **יב** ואמר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל ופני יי לא חליתי ואחאפם ואעלה העלה: **יג** ויאמר שמואל אל שאול נסכלת לא שמרת את מצות יי אלהיך אשר צוה כי עתה הכין יי את ממלכתך אל ישראל עד עולם: **יד** ועתה ממלכתך לא תקום בקש יי לו איש כלבבו ויצוהו יי לגייד על עמו כי לא שמרת את אשר צוה יי: **טו** ויקם שמואל ויעל מן הגלגל גבעת בנימן ויפקד שאול את העם הנמצאים עמו כשש מאות איש: **טז** ושאול ויונתן בנו והעם הנמצא עמם ישבים בגבע בנימן ופלשתים חנו במכמש: **יז** ויצא המשחית ממחנה פלשתים שלשה ראשים הראש אחד יפנה אל דרך עפרה אל ארץ שועל: **יח** והראש אחד יפנה דרך בית זרון והראש אחד יפנה דרך הגבול הנשקף על גי הצבעים המדברה: **יט** וחרש לא ימצא בכל ארץ ישראל כי אמרו פלשתים פן יעשו העברים קרב או חנית: **כ** וירדו כל ישראל הפלשתים לטוש איש את מחרשתו ואת איתו ואת קרמיו ואת מחרשתו: **כא** והיתה הפצידה פים למחרשות ולאתים ולשלש קלשון ולהקרמים ולהציב הדרבן: **כב** והיה ביום מלחמת ולא נמצא קרב וחנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יונתן ותמצא לשאול וליונתן בנו: **כג** ויצא מצב פלשתים אל מעבר מכמש:

שמואל א' טו

מצודת דוד

ולא החרימו כי אם המקנה הבויה: (יא) כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים. כפל הדבר במלות שונות: ויתר לשמואל. דרך הדואג לכעוס על עצמו: ויזעק. להתפלל

מצודת ציון

האדם בעל המקנה, וכו' יעסוק, כמו (בראשית לו יד): לרגל המלאכה: נמכות. בויה: זנמס. רצה לומר דבר הנשחת: (יא) נחמתי. ענין הפוך מחשבה:

ביאור

[(ט) ויחמל שאול. מה באר המעם השני מדוע לא נתקבלה חשבתו של שאול כי יש הברל בין הפעלים הנדרפים, חמל, תם, רחם, כמ"ש במק"א, שהורמים לא יהיו רק מארם לארם בעבור שקצרה נפשו לראות באכזרן איזה אדם או בצרותו, והחמלה והחוסה תמצא על כל דבר, וההכרל בניחם שהחוסה היתה מצד צרכו אל הדבר כמו שחם אדם על ממונו וכליו כאשר הם קנינו, והחמלה תהיה גם על דבר שאין לו תועלת ממנו רק ששופט בשכלו שאין ראוי להשחית הדבר ההוא וקיומו טוב יותר, והנה לא הוזכרו ה' בל יחום או בל ירחם על עמלק, כי אלה מתכונות נפשיות, שהנם שקיים מצות ה' בכ"ז יצויר שיעורר החמוי ויכאוב לבו במיתת ילדים רכים, או יחום ויראב לבו בהשחיתו השלל שהיה יכול להנות ממנו. אבל החמלה הוא ענין מחשבוני, שחושב שאין מן הראוי והיושר להשחיתם ושלא יצדק צדו הנביא דבר זה, זה ענין פלילי כי רוצה להתחכם נגד ה' ועיני צדו כל החמול עליו, רצה לומר אל תחשוב מחשבה

הענין

שראוי לקיימו ושלא להשחיתו, וכאמת כזה נכשל שאול שחמל על אגג ועל מיטב הצאן וזהו הראה כי האמונה מתרופפת בדיו שאם לא כן לא היה חושב שראוי לחמול על אויביו ה' ועל ידי מחשבתו זאת המאן גם בפועל ולא אברו החרימים, וספר שהחמל על מיטב הבקר והמשנים שהם הבינונים שהם שניים במדרגה להמיטב, וכן על מיטב הצאן והכרים, שהם צאן השמנים שהם גם כן אחרי המיטב, באופן שהשאריו עידית ובינונית ורק הזכריות החרימו: (יא) נחמתי. כי שבא התנחמות אצל ה' שמתנחם על פעולה שעשה, הוא ביטול הפעולה לנמרי, כי קיום כל דבר תלוי בחפץ ה' ורצונו, וכשמתנחם על הדבר הרי הוא כאילו לא היה כמ"ש כי נחמתי כי עשיתם, וזה יבא בנגד דין שאינו מקוה עוד על החשובה, וכאר המעם כי שב מאחרי, הוא מה שחמא במחשבה שהיה מיעוט אמונה בדברי ה' על ידי נביאו, שחמא הכפירה גרוע מהמא הבא על ידי תאוה או תכונה נפשית, וגם בפועל ואת

מהר"י קרא

וזה לשם מקומו חזיו בקי בתולדותי ובשבילים שבו שנאמר ומשה היה רועה וגו' וינהג הצאן אחרי המדבר וגו' ואני כמסוף ל: דבריו תהי יוכיח ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל, ומרדש גנהו הקנים מסערתו: (ט) המשנים והכרים. ת"י שמיניא ופטימיא. ופירש רבינו שהם כפולים ומשונים בבשר ובשומן. ספרדים אומרים משני הם סוטים מוכרחין לרכוב עליה מלחמה וכן במרכבת המשנה וכן מצינו סוטים אצל כרים

רלב"ג

צה למשה להשים על העם שופטים באופן שזוכר בפרשת יתרו וידמה שהכונה היתה בהחרמת עמלק בזה אופן שצוה השם ית' שלא יהנו ישראל כלל מנכסיהם

מסורה

עמלק והארימס. נית אמלס. אמ אלס על כלה: (ט) נואך. ה' כמינן קן וסימן ויטט עליטס ושמיטו. ויקמו אנטי יטלל. ויך טלול אמ

העיר כי הכונה האלהית היתה בזה ללקיחת הנקמה ממה שעשה עמלק לישראל בדרך בצאתם ממצרים אשר זנב בהם כל הנתשלים אתריהם למען ייראו הבאים מעשות כדבר הרע הזה ולא היתה הכונה בזאת המלחמה לקחת ללם ולהינות מנכסיה, וכאשר פשטו שאול וישראל ידיהם בשלל הראו כי לא היתה כוונתם בזה לנקמה אך להועיל לעצמם וזה היה הפך הכוונה האלהית וידמה שלזאת הסבה בעינה נשמרו ישראל בימי מרדכי ואסתר משלוחת עם בבות אויביה' שהיו מעמלק כמו שספר ובבזה לא שלחו את ידם: (ט) והנה ספר כי חמלר שאול והעם על אגג ל: מיטב השלל ולא אברו החרימים והמלאכה הפתוהה החרימו וקרה מזה לשאול שנענש להסיר המלוכה ממנו:

רד"ק

והמפוטמים שהם מפוטמים על ידי אדם שמאכילם כי כן דרך הפטם שפוטם בהמות מכן המאכל ומש' בפי הבהמה ויש לפרש המשנים הכבשים בני שנה והכרים גדולים משנה, ויש מפרשים המשנים שהם שניים לבמן: וכל המלאכה. פירוש המקנה וכן לרגל המלאכה אשר לפני כי כל דבר שיתעסק בו האדם נקרא מלאכה ומעשה מלאכת אימונת בין עבודת הארמה בין במקנה: נמבזה ונמס. בתוספת שתי אוהיות וכן מתלאה ואמר נמבזה וגמס נקבה וזכר כמו רוח גדולה וזקוק והנקבה על המלאכה והזכר על הענין וכן יעשה מלאכה והענין כזה המקום המנה: (יא) נחמתי. מבנין נפעל:

ואמר עם כל ישראל כמו שאמר שם וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום, וברדש וכי עם כל בני ישראל עשה חסד ו לא לא עשה חסד אלא עם משה ודא דכתיב קראן לו ויאכל ג.ם אלא ללמדך שכל העושה טובה עם אחד מגדולי ישראל מעלה עליו כאילו עשה חסד עם כל ישראל: (י) מהויליה בואך ל. ר. אולי שכנו שם עם בני ישמעאל או לקח הארץ מידם וכ"ף באבה פירשתי שהיא לכה ירוע המקום: (ט) והמשנים. תרגם יונתן כמו הפוך והשמנים שתרגם שמיני ותרגם הכרים פמימיא ו צה לומר השמנים שהם שמנים מאליהם על ידי מרעיתם

י"ך וקראות גדולות המאיר לישראל - ג (שמואל א) מקראות גדולות עמוד מס 169הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יובל זאת אני מסכימה עם יום, שאי אפשר להכיר את התבונה בין טוב ורע"
"עלמי קאנט, הרוח המוסרי הוא תקף לתלמידי, בדיוק כמו חוק הטבעיות. את שניהם לא ניתן להכיר באמצעות התבונה, ובכל זאת תוקם אנו מוטל בספק. איש אינו יכול להתבונן בהם."
"יש לי הרגשה, שאנחנו מברבים בעצם על המצפון. לכל אדם יש מצפון, נכון? יכן, כשקאנט מנסח את חוק המוסרי, הוא בעצם מתאר את המצפון. אינו יכולים להכיר את המצפון צדק — אבל אנחנו יודעים היטב מה הוא אמר לנו, וישו לציית לו."
"לפעמים אני מתוננת בהתבוננות בהתרחשות רק בגלל שזה משתלב לי בזכות התבוננות כזאת אני יותר מקובלת בחברה."
"אבל אם את ריבה רק בשביל להיות מקובלת בחברה, איך תוכלי מכוח החוק המוסרי, ייתכן שמעשיך יעלו בקנה אחד עם דרישותיו של החוק המוסרי, אבל כדי שהמעשה עצמו יהיה מוסרי — עליך להתגבר על עצמך, על התרכים שלך. רק אם את עושה מעשה טוב משום שאוהב חובדך המוסרי, ולא בגלל שאת מקיפה ממנו איזו תועלת נוספת, אז המעשה שלך הוא מוסרי לכל מקרים את תורת המוסר של קאנט מוסר של טובה."
"לפעמים את חשה שזוהי חובדך לאסוף כסף בשביל הצלה האדם או בשביל הכספית."
"כן, ומה שחשוב זה שתאספי את הכסף משום שאת יודעת שזוהי חובדך המוסרית, ולא מקיפה אחרת. וגם אם הכסף שתאספי יאבד בסוף או יוגנב, וגם אם לא יהיה בו די לתועלת כל המוסרית שלמען אספתי אותו — מה שחשוב זה שציינת לחוק המוסרי, פעולת מוסר רצון טוב, ועל-פי קאנט, הוונות היא שקובעת, ולא התוצאות של הפעולה. לכן מכנים לפעמים את תורת המוסר של קאנט מוסר של רצון טוב."
"למה היה כל כך חשוב לו לדעת אם תמנע לפעולה הוא מוסרי? היה מה שהכי חשוב זה התוצאות, אם באמת עזרת לאנשים אחרים או לא."
"את צודקת, וקאנט לא היה דווקא לגמרי את דבריך. אבל זאת רק כאשר תמנע לפעולה הוא החוק המוסרי — אפשר לומר שהפעולה שלנו היא כיוון לרצוננו החופשי."
"בגלל המצב אצטט לכתוב לחוק או יש לנו רצון חופשי? לי זה נשמע משונה."
"אבל לא קאנט, קאנט חשב שבדי להבטיח את קיומנו של המוסר, עלינו להיות שלמים עם רצון חופשי. זהו מקרה חריג, שכן קאנט גם אמר שכל התופעות

הטבעיות מציינות תבונה לתקן הטבעיות. אבל אם לכל דבר יש סיבה, והכל נקבע מראש, איך יש לנו רצון חופשי?"
"אינו לי מושג."
"כדי לישב את הסתירה, קאנט חילק את האדם לשניים — כמו וקאנט שמע שאדם הוא יעורר פסול, מתורבת ממש וגוף גם יחד. בתוך עורקים השניים לעולם החומר, אנחנו מניחים להסדיו של חוק הטבעיות. אין לנו שליטה על החולם החומרני. על התחושות שהוא מטביע בנו, והתחושות הללו קובעות בהתאם לחוק הטבעיות אין נתנו. אבל אינו שייכים רק לעולם החומר — מלבד נון, יש לנו גם תבונה, כצדדים חומריים אנחנו שייכים לעולם הטבעי. על כל התופעות והמעשים לחוק הטבעיות. כצדדים חומריים אין לנו רצון חופשי. אבל בידור יצורים תבוניים יש לנו חלק במחשבות שלהם וידבר בשווא. לעצמי תבונה, ולעצמי חומריות. לחוק המוסרי — יש לנו רצון חופשי. כי כאשר אנו מציינים לחוק המוסרי, אנחנו עצמנו מחוקקים את החוק שאנחנו אומרים מהאמונים את עצמנו."
"כן, עכשיו זה נשמע לי יותר תמוני. משו תומכי, ולא משו מחוצה לי, אומר עלי לנצל אנשים אחרים ולהתאבד אליהם."
"ולכן כשאת מחליטה לעשות משו טוב — ובעיקר כאשר המעשה הזה מנוגד לאינטרסים שלך — את מוצלת מוסר רצון חופשי."
"במני. מי שעושה כל הזמן בדיקת מה שמתחשק לו, ולא יודע להתגבר על עצמו, לא נראה לי חופשי במיוחד."
"אפשר להשתדל כל מיני דברים. כל אחד מאתנו עלול להשתדל לצרכיו. חופש או עצמאות זה מה שחייץ לנו כדי שנוכל להתחברם מעל לתשוקותנו ורביעותינו."
"ומה עם בעלי-חיים? הם מעט חולכים אחרי התשוקות והצרכים שלהם. האם להם אין את החופש הזה לציינת לחוק המוסרי?"
"לא, אין להם. החופש הזה הוא מה שעושה אותנו לבני-אדם."
"עכשיו תפסתי."
"ולסיום, אפשר אולי לומר שהישו העיקרי של קאנט הוא הוונות של החפוטותה מן המניח הסתום שאינו נקלעה — כלומר מן הוונות של הציודוליסטים והאמפיריסטים. במילויספיה של קאנט היגע עידן מילויספי שלם. קצתו הוא מת ב-1804, כאשר התנזחה התרבותית הקרייטיקה הרפואית

Handwritten notes in the top right margin.

Handwritten notes in the top right margin.

ניחוח ליהוה: ס' ואם-מן-הצאן קרבנו מן-הכשבים או מן-העזים

ברענא קרם יי' ואם מן
ענא קרפניה מן אמריא
או מן בני עזיא לעלתא

תולדות אהרן ואם מן הצאן, נידר לה. וזבחים מז: בכורות מא.

שמיני חכמים

ב פירוש לשורפו באש לגמרי ולא לצלות שם בלבו כמו החזיכות הצלילים על הנחלים ואחר כך יטלם משם בעת וישון המזבח. הרמב"ן ז"ל: פ' פירוש ולא שיקבל מנחה מריח הקרבן דהא כתיב אם ארעב לא אומר לך וגו'. ס' וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון שבם צאן צריך סמיכה הפשט תנוח וכל הדברים המפורשים לעיל: נ ואם תאמר דהא פירש רש"י לעיל יבול אף להפסקות הייתה קריאה ובר אלמא בלא וי"ו מוסיף לענין ראשון ויש לומר ולרבותא בעלמא הוא דקאמר כלומר כיון דכתיב ואם ואי"ו מוסיף על ענין ראשון והוא כחורא פורשה אם כן כל שכן למה הפסיק הענין וחזיק כד וכו'. רא"ם: ס' דאי למעט רובע ורבע ושאר פסולים דמיטע לעיל הצאן ומוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון. ואין להקשות למה ליה שלשה מיצוטי גילף מחורא כבר תירצו בגמרא דאי גילף

רש"י

יהא שוטפו לשם האש כ וכל אשה לשון אש פוסיי"ד בלע"ז: ניהוה. נתמ רוח פ' לפני שאמרתי ונעשה לזו"י: (י) ואם מן הצאן. וי"ו מוסיף על ענין ראשון מ ולמה הפסיק נ לימן ריוח למשה להמנוח נין פרשה לפרשה: מן הצאן. מן הכשבים או מן העזים. הרי חלו ג' מעוטין פרט לזקן למולה ס ולמוהס:

בראש הפרשה כבר מיעטם הכתוב מקראי דלעיל ובא וי"ו דהא מן לעיל להקשות למה ליה שלשה מיצוטי גילף מחורא כבר תירצו בגמרא דאי גילף

אבן עזרא

הקטיר מלם סה"ן: אשה. סס המאל ועטמו קרנן אש והוא מאל למלת הכל: ניהוה. מפורש:

רמב"ן

לעבוד למול טלה ומול שור שיש להם כח בהם כפי מחשבתם, ולכן לא יאכלו אותם לכבוד כחם ויטרדם, אבל אם יזבחו אותם לשם הנכבד זה כבוד להם ומעלה, והם עצמם כך הם נוהגים, כמו שאמר (ויקרא י ז) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים, ועושי העגל זבחו לו. והרב מוכיח שהיו מקריבים ללבנה בכל ראשי חדשיהם, ולשמש בעלותה במזלות הידועים להם בספריהם. ויותר תרפא המחלה באכלינו מהם לשובע שהוא אסור להם ומגונה בעיניהם ולא יעשו כן לעולם:

והנה נח בצאתו מן התיבה עם שלשת בניו אין בעולם כשדי או מצרי הקריב קרבן וייטב בעיני ה' ואמר בו (בראשית ח כא) וירח ה' את ריח הניחוח. וממנו אמר אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם (שם). והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהו, וישע ה' אל הבל ואל מנחתו (שם ד ט), ולא היה עדיין בעולם שמץ ע"ז כלל. ובלעם אמר את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח (במדבר כג ד), ואין דעתו עתה לשלול ממנו אמונות רעות, ולא נצטוה בכך, אבל עשה כן לקרבה אל האלהים כדי שיחול עליו הדבור. ולשון הקרבנות את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי (שם כח ב), וחלילה שלא יהא בהם שום תועלת ורצון רק שוללות ע"ז מדעת השוטים:

ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, צוה השם כי כאשר יחטא יביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפניו כנגד הדבור, וישורף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו כנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישורף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן החמיר, כעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה:

ועל דרך האמת יש בקרבנות טור נעלם, תכנס בו ממה שאמרו רבותינו בספרי (פנחס קמג) ובסוף מנחות (ק"ג). אמר שמעון בן עזאי בא וראה מה כתיב בפי הקרבנות שלא נאמר בהם לא אל ולא אלהיך ולא אלהים ולא שדי ולא צבאות אלא יו"ד ה"א שם המיוחד, שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק. ושמה תאמר לאכילה הוא צריך, תלמוד לומר אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה (תהלים נ יב), לא אמרתי לכם זבחו אלא כדי שיאמרו ויעשה רצוני:

ובתחלת ת"ב (פרשה כ ה) רבי יוסי אומר כל מקום שנאמר קרבן אמור ביו"ד ה"א, שלא ליתן פתחון פה לאפיקורסים לרדות. אלו דבריהם ז"ל. ואמת כי בפרשת הקרבנות לא נאמר לא אל ולא אלהים,

אבן עזר

(י) ירחץ במים. דאם לא כן הוה למכנז וקרנז וכעוין יתן נמים והקטיר אה הכל המנחם וגו':
אין יי יעני יעני קנין ה"א שמה המיוחד, שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק. ושמה תאמר לאכילה הוא צריך, תלמוד לומר אם ארעב לא אומר לך כי לי תבל ומלואה (תהלים נ יב), לא אמרתי לכם זבחו אלא כדי שיאמרו ויעשה רצוני:
מ ראות גדולות מאורות אג (אקווא) תנייד. ירושלים. תשנ"ה. עמ"ס מס' הדרפס ע"י תכנת אוצר החכמה

משך ברכה חכמה תקמה

ולא נשנית לישראל נאמרה ולא לבי"ג וא"כ שמא סבורים הוגים שלא תרצו וכן גול ועיריח אינם נשנים בתורה, וא"כ אם ינתנו לישראל יהיו נאמרים לישראל ולא לבי"ג וכן אילו קבלו אחרים היה נאמרה רק להמקבלים, וא"כ הווייתו בני עשו מה שלא קבלו דהותרו בריצחה וכי"ב, ולכן כששאלו מה כתיב בה א"ל לא תרצו, וא"כ אף אם לא תקבלו יהיה הדין דלוח לוח נאמרה ובין כך וכ"כ לא הותרה אליכם הריצחה, וכלם כו"ב, דרצון השי"ת היה שקבלו התורה ודו"ק.

סימניו אש דת למו (לג, ב) יתכן עפ"י הכתוב "אף די יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, וזה שאמר מימינו הוא כמו שאמר ממעון שמים.

וחם תוכו להגליך (לג, ג) יתכן עפ"י מה דכתיב "וראו את אלדי ישראל ותחת רגליך כלבנת הספיר כו'.

תורה צוה לנו משה מרשה וכו' (לג, ד) בגמרא סוף מכות, בגמטריא תורה, אבל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, כי ירושה אינה יכולה להמכר לצמיחתה רק לזמן, כן המצות אין בנביא מוחזק לבטלם " רק לשעה וכן לבי"ד תגדול, אבל ע"ו אפילו לשעה היו מדיה, כי האמונה ואחדותו והעבודה לו לבדו הוא עצמיות נפש הישראלי אשר יופיע בה אור האלקי, והנה התורה כולה כללות ישראל בעצמם ראו ושמעו השם מדבר למשה ואתם עדי וכמו שהפליא לדבר בנה העיקרים, משא"כ המאמץ מסכת אותות ומופתים אינה צלולה ואמיתית כאמיתת המוחש (מאמר ראשון פ"ח), לכן אף על מצות בני נח הם מצווים רק ממה שהשי"ת אמר למשה בסיני שישמרו זה, אבל אינם שומרים הדברים מחמת שנצטוו אדם ונח בהן, לפי שעל נביאותם דבר השי"ת לא בא אמיתת עצמיות במוחש כמו שבא על נבואת משה, וזה שאמר בפי גה"נ " לא נצטוו

ישראל אלא מסיני ואילו (רמב"ם בפירוש המשנה חולין), לא כן בי"ג, הם אינם מצווים רק מנביאייהם (וע"י משה הנודע השי"ת שנצטוו בהן נביאותו, כמושי"כ רבינו הלכות מלכים"י, שגם ההודעה מתורת משה לא ראו בעצמם רק סופר להם מקהל עדת ישראל, ולכן כיון שאין להם אימות מוחשי אם כן מצות שלהן הוא רק שמירת הסדר קרוב לדת הנימוסי, קל הבטול ע"י נביא באות ומפתח ובפרט, לכן אין להם רק סיני"י, שזה מיתה המסורה גם למלכות בהפר אחד דת הנימוסי ותוכן ראשו בסיני בלבד, כמושי"פ רבינו"י, וכיון שכן א"ש, דלהאמין על דבר בשכל אין שייך כפיה, רק על דבר המושג בשכל שכן הוא אך שהרצון אינו רוצה להיות משועבד ע"י יתכן כפיה, וכמו שמצאנו שרק כאשר עמדו על הר סיני וראו במוחש אמיתת התורה ושלמותה, או כפי עליהן הנה"י, שירצו להיות משועבדים, אבל כפיה להיות מאמין זה לא יתכן, לכן מצאנו גם כי אף כופני האומות להתגייר, אבל על ד מצות כופני אותן"י, כי זה רק שמירת הסדר והגרת היצר הבורא אשר עשה האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים"ו, הטעה ושבחשים, אבל העולם מעיד שהיצר צר, לכן כי כופני לבלי לתגדל השקר כעו"ג וכי"ב או ממילא יבואו להכיר היצר האחד האמיתי, וזה לנו מורשה ולא לבי"ג, כי אאלנו הוא אימות המוחש, ואף נפש הבנים הוא חלק מנפש האב וכמו שרמזו אל זה המוד הראכ"ע, ונפש הישראלי מעיד על מעמד הר סיני, כי חקוק בצורת נפש הישראלי כל ההתפעלות אשר נרגש ונפעל הישראלי בעמדו על הר סיני, וזה ענין השבועות, ששבועה הוא קשר נצחי, ולזה כוונת ז"ל אשר ישנו פה כו' שכל הנשמות עמדו בהר סיני"י, אבל לבי"ג אינה מורשה, עיין דברי רבינו סוף הלכות מלכים, שכוון לדברינו בקוצר בפ"ח ה"י [במש"כ רבינו ולכל הרוצה להתגייר יש סוד יגום נפש הגר היא מגשמת ישראל,

11 ישעיה מת, י"ג 12 שמות כד, י 13 רמב"ם ה' יסודי התורה ט-ג 14 חולין ק : 15 ספ"ח 16 שם י"ה 17 שם ג-ג 18 שבת פח 19 רמב"ם ה' מלכים ת- 20 קולת ספ"ז 21 שמות רבה כח-ד

דנפשיה להנאת טבעו או לאיזה מטרה זרה, או היא אינה אצלו באמיתיות, רק דיהא.

ויתכן לפרש הפסוק דכתיב (שמות ד, כב) "בני בכורי ישראל", ויעלה בדעתך שישראל יש לו דין בכור, אם כן התורה היא כחלק בכורה. ואם אמר הבכור "איני נוטל ואיני נותן" – רשאי, דמתנה קריא רחמנא⁶¹ (בכא בתרא קכד, א). על זה אמר דלא כן, ד"הם תוכו לרגליך" (פסוק ג), כמו שדרשו רז"ל (שבת פת, א) שכפה עליהם הר כגיגית, ומתנה ליכא בעל כרחיה. לכן הוא מפרש כי (פסוק ד) "תורה שצוה לנו משה, מורשה" היא "לקהילת יעקב"⁶² ירושה היא משלושה אבות, רק מפני מה לא קיבלו התורה עד בוא משה, מפני כי המה היו אך פריטים, ואין מלך בלא עם. לכן אז בעת היות כללות ישראל ששים רבוא, אז היה (פסוק ה) "בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". וכיון שהתורה ירושה, וכבר יצאו האבות מכלל בני נח⁶², אם כן בקידושין תליא מילתא⁶³, ופילגש⁶⁴ אביו מותר, דנושא אדם אנוסת ומפותת אביו (יבמות צז, א), ואם

ג, ד תורה צוה לנו משה מורשה.

רז"ל אמרו (שבת פת, א על הפסוק אסתר ט, כז) "קיימו וקיבלו" – קיימו מה שקיבלו

"ישראל" להלן ("שבטי ישראל").⁶⁶ הלי יסודי התורה ט, א דבר ברור ומפורש בחירה, שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים, אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת... אין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה... שהוא ברוך שמו צוה למשה שהמצוה הזאת לנו ולבנינו עד עולם, "ולא איש א-ל ויכזב" (עכ"ל). "תתנסח" מלשון (דברים כה, ג) "ונסחתם מעל האדמה" שרשי מפרש: לשון עקירה, וכן (משלי טו) "בית גאים יסח ה'".⁶⁷ ואילו עד כה פירש רבינו כי הקב"ה היה מלך בישראל.⁶⁸ פרשה א רבי עקיבא אומר, "לאמר" – צא ואמור להם שבזכותם הוא מדבר עמו, שכל ל"ה שנה שהיה כועס על ישראל לא היה מדבר עמו... ועיין רש"י שמות לב, ז (בעקבות ברכות לב, א) ד"ה לך רד: רד מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם...

כבר. דער כאן היה מודעה רבה לאורייתא¹. והענין ד"כפה עליהם הר כגיגית" פירשו הקדמונים שהוא שהשכילו תכלית ההשגה העליונה, ודאו כי הוא דבר הכרחי, והתורה היא קיומו של מעשי שמים וארץ². וענין המודעה הוא דאמרו כשאנחנו כהשגה העליונה³ אז היינו יכולים לקיים, אבל כשהנהגה האלקית מסתתרת בטבע, אז אין אנו יכולים להתנהג על פי התורה. אמנם בימי אסתר שההשגה היתה מסתתרת⁴ וישראל היו עבדי אחשוורוש ובכל זאת מסרו נפשם, הוי קבלה שלמה. והנה ימין התנה על הגלוי מסוד א-לונה והנהגתו, ויד שמאל היא הנהגה המסתתרת בטבע. לכן אמר (ישעיה מ"ג, יג) "ידי⁵ יסדה ארץ וימיני טפחה שמים". ולזה אמר "ה' מסיני בא וכו' מרבבות קודש מימינו" – מתכלית הגלוי הנסיית –

"אש דת למו"⁶, על זה יש מודעה. אבל כשיאף חובב עמים", רצונו לומר בעת השי"ת באף על ישראל⁷ וחובב עמים, כמו שפירשו במדרש: משל למי שכועס על בנו מחבב את בן חורגו להקניט את בנו⁸, ו"כל קדושי" – היינו ישראל וארץ ישראל מתנהגים – "בידך" – יד שמאל, ובכל זאת "הם תוכו לרגליך ישא מדברותיך", ומרבים צום ומוסרים על מצוותיו, אז "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב", שירושה היא לעולם ולא מועיל מודעה וסילוק לעולם.

ג, ז ואל עמו תביאנו.

בספרי פליגי ר' מאיר ור' יהודה¹. ור' מאיר אמר הא כתיב (בראשית נ, ה) "בקברי אשר כריתי לי" – לי ולא לאחר, עיין שם².

רבינו הביא את הכתוב מישעיה כדי להוכיח את היסוד שהניח אודות ימין (=השגחה גלויה = שמים) לעומת שמאל (= יד = ארץ = נסתור).⁶ כלומר, ניתנה התורה בדרגה זאת של גילוי שכינה. והשוה פירוש רש"י לבראשית יח, כג ד"ה האף תספה. הגם תספה. ולתרגום של אונקלוס שחרגמו לשון רוגז, כך פירשו: האף ישיאך שתספה צדיק עם רשע.⁸ ילקוט שמעוני תתקנב: דבר אחר, אמר הקב"ה לישראל, חרון שאתם עושים לפני הוא מחבב את אומות העולם לפני.

(לג, ז) 1. רבי יהודה אומר: וכי עצמות יולטו בלבד העלו ישראל ממצרים, והלא כל שבט ושבט העלה עצמות שבטו ממצרים, שנאמר (שמות יג, ט) "והעליתם את עצמותי מזה אתכם". שאין ת"ל "אתכם", מה ת"ל "אתכם"? שכל שבט ושבט העלה עצמות שבטו ממצרים. ומה ת"ל "ואל עמו תביאנו", שנקבר עם אבות בקבורתם. ומבאר רבי דוד פארדו: רבי יהודה סבר דאי משום עצמות לא היה צריך לומר "ואל עמו", שהרי עצמות כל השבטים העלו... ת"ל "ואל עמו" שנקבר עם האבות ממש במערת המכפלה. 2. אני נקבר בה ואין אחר נקבר בה, ומה

(לג, ד) 1. עיין בהרחבה בקטע הקודם. 2. עיין בדברי רבינו בפירוש לשמות יתרו יט, יז ד"ה בתחתית ההר. היסוד שהניח רבינו שם הוא שאין הכוונה לומר שהיתה כפיה פיזית של הו עליהם, אלא שהקב"ה התגלה אליהם בצורה כה גלויה, שאי אפשר היה לחשוב אחרת מן האמת המוחלטת. והאמת המוחלטת היא אומרת שהתורה היא מעין החמצן של העולם. סמי מכאן התורה – והעולם חדר פיזית לתוהו ובוהו של ראשית הבריאה. אם כן, אין זה נכון לומר שעולם עם תורה הוא עולם טוב ומתוקן ועולם בלי תורה הוא עולם רע ובלתי מתוקן. האמת היא שעולם בלי תורה אינו יכול להתקיים פיזית [נאפשר לומר כי לשם כך העולם כדורי, כך שבכל עת ובכל שעה יש חלק מן העולם ששם אור היום, וממילא עוסקים בתורה ובמצוות ועיין "נפש החיים" שער ד"ן]. 3. אותה דרגה שהשיגו בזמן מתן תורה. לפי זה אין המודעה על הכפייה, כי אם על אודות הראייה הכהירה של המציאות המוחלטת עקב הדרגה המיוחדת. 4. חולין קלט, ב אסתר מן התורה מנין – "ראנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (דברים לא, יח). 5. היא יד שמאל (לעומת "ימינו"), והיא המשגיחה בהסתור על הארץ.

ד חכמה > עם ביאור < - ה כהן, מאיר שמחה בן שמשון קלונימוס - קופרמן, יהודה בן אברהם שמחה עמוד מס 442הודפס ע"י תכ

בראשונה פרק שני יומא

האמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

ריבונות

אין לא תלמוד בבלי: ירושלמי א"ר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

הנהגות וציונים

אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

הנהגות וציונים

הנהגות וציונים: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

התם אפרוש אפרוש מטה. מתנה מנהן על דלה הוא אלו...

ששה

ששה: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

או דילמא בר מאמה יסוד ואמה סוכב דתיק: ואם היו שניהן שוין...

אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

הנהגות וציונים

הנהגות וציונים: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

מסורת הש"ס 25

הנהגות וציונים

אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

גלויות הש"ס

גלויות הש"ס: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

ליקוטי רש"י

ליקוטי רש"י: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

הנהגות וציונים

הנהגות וציונים: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

הנהגות וציונים

הנהגות וציונים: אמר רבי יוחנן כהן גדול היה עומד על המזבח וכו'...

שמואל א

פרק י

א וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פַּד הַשָּׂמֶן וַיִּצַק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁקְהוּ וַיֹּאמֶר הַלּוֹא כִּי מִשְׁחָהּ יי על נחלתו לנגיד: **ב** בְּלִכְתָּהּ הַיּוֹם מֵעַמְדִי וּמִצְאָתָהּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִם קְבֵרַת רָחֵל בְּגִבּוֹל בְּנִימֹן בְּצִלְצַח וַאֲמָרוּ אֵלֶיהָ נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ לְבָקֶשׁ וְהִנֵּה נִשְׁט אַבִּיךָ אֶת דְּבָרֵי הָאֲתָנוֹת וְחָאֵג לָכֶם לֵאמֹר מִה אֶעֱשֶׂה לְבָנִי: **ג** וְחִלְצָתָּ מִשָּׁם וְהִלָּאָה וּבָאתְ עַד אֵלוֹן תְּבוֹר וּמִצְאֹתָהּ שָׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל הָאֱלֹהִים בֵּית אֵל אֲחָד נִשָּׂא שְׁלֹשָׁה גִיִּים וְאֲחָד נִשָּׂא שְׁלֹשֶׁת כְּכָרוֹת לָחֶם וְאֲחָד נִשָּׂא נֶבֶל יי: **ד** וּשְׂאֵלוּ לָהּ לְשָׁלוֹם וְתַנּוּ לָהּ שְׁתֵּי לָחֶם וְלִקְחַת מִיָּדָם: **ה** אַחֲרַי כֵּן תְּבוֹא אֶל גְּבַעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם נִצְבִי פֹלְשֵׁתִים וַיְהִי כַּבָּאָה שָׁם הָעִיר וּפָגַעַתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יָרִידִים מִהַבְּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֶבֶל וְתִרְוַח וְחִלְלִל וְכַנּוֹר וְהִפָּה מִתְּנַבְּאִים: **ו** וְצִלְחָה עֲלֶיךָ רִחַן יי וְהִתְנַבְּיֵת עִמָּם וְנִהְפְּכַתָּ לְאִישׁ אַחֲרֶיךָ: **ז** וְהָיָה כִּי תִבְאֵנָה הָאֲתָנוֹת הָאֱלֹהִים לָהּ עֲשֹׂה לָהּ אֲשֶׁר תִּמְצָא יְדָךְ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ: **ח** וַיִּרְדַּת לִפְנֵי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אֲנֹכִי יָרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֲלוֹת לְזֶבֶח זְבָחִי שְׁלֵמִים שְׁבַעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לָךְ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: **ט** וְהָיָה כִּהְפַנּוּ שְׁכָמוֹ לְלִכְתָּ מֵעַם שְׁמוּאֵל וַיִּהְיֶה לוֹ אֱלֹהִים לִב אַחֲרַי וַיְבֹאֵהוּ כָּל הָאֲתָנוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא: **י** וַיְבֹאוּ שָׁם הַגְּבַעַתָּה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִיאִים לְקִרְאָתוֹ וּתְצַלַּח עֲלָיו רִחַן אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: **יא** וַיְהִי כֹל יְדוּעָה מֵאֲתָמוֹל שְׁלֹשָׁם וַיֵּרְאוּ וְהִנֵּה עִם נְבִיאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הֲעַם אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מִה זֶה הָיָה לָכֵן קִישׁ הַגִּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים: **יב** וַיֵּטֵן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אַבִּיָהֶם עַל כֵּן הִיָּתָה לְמִשְׁלַח הַגִּם שְׂאוֹל בְּנְבִיאִים: **יג** וַיְכַל מִהִתְנַבְּוֹת וַיְבֹא הַבְּמָה: **יד** וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאוֹל אֵלָיו וְאֵל נַעֲרָיו אֵן הִלַּכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבָקֶשׁ אֶת הָאֲתָנוֹת וַיִּרְאָה כִּי אֵין וַיְבֹאוּ אֶל שְׁמוּאֵל: **טו** וַיֹּאמֶר דָּוִד שְׂאוֹל הַגִּידָה נָא לִי מַה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל: **טז** וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל דָּוִד הַגִּיד לָנֹכַח כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת וְאֶת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל: **יז** וַיִּצְעַק שְׁמוּאֵל אֶת הָעָם אֶל יי הַמְּצַפֶּה: **יח** וַיֹּאמֶר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי הַעֲלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְאַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל הַמַּמְלָכוֹת הַלְּחָצִים אֶתְכֶם: **יט** וְאַתֶּם הַיּוֹם מֵאֲסַתֶּם אֶת אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ לָכֶם מִכָּל רָעוֹתֵיכֶם וְצָרְתֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לוֹ כִּי מִלְּךָ תִּשָּׂא עֲלֵינוּ וְעַתָּה הִתִּיצְבוּ לִפְנֵי יי לְשַׁבְּתֵיכֶם וְלֹאֲלֹפִיכֶם: **כ** וַיִּקְרַב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל שַׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכַּד שַׁבְּטֵי בְנֵימִן: **כא** וַיִּקְרַב אֶת שַׁבְּטֵי בְנֵימִן לְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּתְלַכְּ מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרֵי וַיִּלְכַּד שְׂאוֹל בֶּן קִישׁ וַיִּבְקֶשְׁהוּ וְלֹא נִמְצָא: **כב** וַיִּשְׂאֵלוּ עוֹד בַּיּוֹם הַבָּא עוֹד הֲלֹם אִישׁ וַיֹּאמֶר יי הִנֵּה הוּא נִחְבָּא אֶל הַכְּלָיִם: **כג** וַיִּרְצוּ וַיִּקְּחוּהוּ מִשָּׁם וַיִּתְּנֵבּוּ בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבְּהוּ מִכָּל הָעָם מִשְׁכָּמוֹ וּמַעֲלָה: **כד** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל הָעָם הֲרִאִיתֶם אֲשֶׁר בָּתַר בּוֹ יי כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּכָל הָעָם וַיִּרְעוּ כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: **כה** וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם אֶת מִשְׁפַּט הַמְּלָכָה וַיִּכְתַּב בְּסֵפֶר וַיִּנְחַל לִפְנֵי יי וַיִּשְׁלַח שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: **כו** וְגַם שְׂאוֹל הִלָּךְ לְבֵיתוֹ גְּבַעַתָּה וַיִּלְכְּוּ עִמּוֹ הַחִיל אֲשֶׁר נָגַע אֱלֹהִים בְּלִבָּם: **כז** וּבְנֵי בְלִיעֵל אָמְרוּ מִה יִשְׁעֵנו זֶה וַיְבַדְּהוּ וְלֹא הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כַּמְזוּרִישׁ:

כהן גדול פרק שני סנהדרין

מסורת הש"ס עם התוספות

לא מן מדי הארץ... הלא תהיה הארץ נחלתו...

אזניו והוא יביא... לא תהיה הארץ נחלתו... ואין חטאתו עליו...

מגוונות כנסתו... ארבעה קנאות... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

רבינו תנא

אין תנאין אלא... רבינו תנא... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

שפראן

מפני דרש... שפראן... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

גלין הש"ס

גלין הש"ס... חמשה עשר... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

ליקוטי הש"ס

ליקוטי הש"ס... חמשה עשר... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

תוספות

תוספות... חמשה עשר... וכל העולם כולו...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

הוא שאלה הארץ... לא תהיה הארץ נחלתו... והוא יביא...

נָדַב לָפָנָם אַתֶּם לְהֵבִיא לְכָל־הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת בְּיַד־מֹשֶׁה הֵבִיאוּ בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לַיהוָה: פ שלישי (שני כשהן מחוברין)

ל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְהוָה בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל

משך חכמה

1234567

המשכן מן נדבות פרטיות, רק שמטרו לצבור יפה יפה והצבור הביאום לשם ה', ודוק. (ל) ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכו'. הענין דמסירת נפש צריך להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה, ויהודה מסר עצמו בים במסירות נפש, כמו דאיתא בתוספתא (דסוטה) [ברכות ז, טו], וכן חור מסר עצמו בעגל (פסלתינן ז, טו),² דהחקירה תעכב [ברצון פנימין] מלמסור נפשו על קדוש

(ז, טו), יעו"ש, ובמנחות (כא, ט) אמר דהכהנים מכיאיין שקלים אע"ג דאין מנחת כהנים נאכלת ושתי הלחם נאכלים, משום דמסרי לצבור יעו"ש, ולזה אמר "כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם", בפרטיות, היו מכוונים "להביא לכל המלאכה" היינו למוסרם לצבור לכליות ישראל לצורך המלאכה, ואחרי זה "הביאו בני ישראל נדבה לה'" שכללות הצבור הביאום אחרי זה לשם ה', אבל לא באה נדבות למלאכה

מקור החכמה

דיקרב משלו (ראה רש"י ב"מ שם, והובא בהערה 2), והכא כשמביא עדיין לא מקדיש דרך אחר ההבאה הציבור הקדישם, וראה להלן לו, ה, ולעיל לא, יא. ועי' חז"י מרן רי"ז הלוי הל' ביהב"ח בטופו, ובחז"י עה"ת פרי תרומה, דנמי נקט דבעי' שהמשכן וכליו יהיו הקדש מכל ישראל ולא כהקדש יחיד. ועי' בספר עצי ברושים (להגאון ר"ש הכהן מוילנא) סי' נט, כחשובתו לבעל המאיר לעולם, ובתוה"ק ח"ב סי' י' אות ה. וראה מש"כ בס' באר מרים עה"ת (לידידי הרה"ג ר' צבי וייס שליט"א) לעיל ל, יג. (ל) 1. מפני מה זכה יהודה למלכות וכו' מפני שקידש שמו של הקב"ה שכשעלו שבטים ועמרו על הים זה אומר אני יורד וזה אומר אני יורד קפץ שבטו של יהודה וירד בתחילה וקידש שמו של הקב"ה וכו'. וראה לעיל יב, כא"כ, ד"ה ומפני, שהביא רבינו דברי החוטפתא בברכות הנ"ל ומש"כ בזה, וכן בבראשית מט, ה, ובסוטה לו, א, איתא ששבטו של יהודה קפץ תחילה וכו', לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל, ועי' תוס' שם ד"ה והיו שהביאו כן בשם ברייתא במכילתין שזכה למלכות יעו"ש. 2. ...וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה אמר

3. ...ויחיד שהתנדב משלו כשרין בלבד שימסרם לצבור, פשיטא מהו דתימא ליחוש שמא לא ימסרם לצבור יפה יפה (וברש"י, בלב שלם) קמ"ל. [ועיי"ש בתוס' שהעירו זכב"מ הוי מח' אי חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה וכתבו ושמא יש לחלק דהכא ליכא למיחוש כולי האי כמו בשומר]. 4. העיר בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא (וברש"י, שמביא שקלו ללשכה באדר, אינו חוטא מרקאמו אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מיחייב וטעמא מפרש במסי שקלים דכתיב כל העובר על הפקודים ושכט לוי לא נפקד, ואע"ג דאיכא למימר הא מייתי חולין לעזרה אפ"ה אינו חוטא כדמפרש לקמן), א"ל ר"י בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא, אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל, הואיל והעומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היא היאך נאכלין, ולבן בוכרי כיון דלכתחילה לא מיחייב לאיתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה, דמייתי ומסר להון לצבור. 5. היינו דקודם הביאום היחידים לצבור ורק אח"כ הציבור הקדישם, ובוה אין חשש שלא ימסור יפה כיון דכל החשש הוא משום שרוצה

מ ן חכמה השלם - ב (שמות) כהן, מאיר שמחה בן שמשון קלונימוס עמוד מס 644הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

שמות ל"ה ויקהל

תרכט

משך חכמה

בתרומה (לעיל כה, י"מ; כו, ט) נזכר כלים ואח"כ משכן, שהארון מקודש יותר מפרטיות מישראל, אבל בכללות בפרשת חשא (לעיל ל, כ"ט; ל"א, ז"ט) כתיב משכן קודם, שזה עיקר הכונה, שהמשכן שכלל בניי באים בתוכו מקודש יותר ממקום המיועד לשכינתו יתברך, שכללות עדה קדושה אין לה שיעור. ולכך בצלאל שהיה יודע לצרף אותיות (נכוח נ"ג, ב) והיה בקי איך מהצירוף יולד ענין גבוה וחדש אשר אינו בפרטים רק בכלל, וכמו שהבריאה הכללית טוב מאוד וכמוש"כ (נרש"י ב, ל"א) "יורא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב

השני"ת בעדות יעב"ץ החסיד (נספר אור המייס פ"ה)³, לכן אמר שבעבור זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדי לכן (פסוק ל"א) "וימלא אהו בחכמה ובדעת" וכו', והבין⁴.

ובגמרא פרק הרואה (נכוח נ"ג, ב) בצל אל היית וכו'⁵. ביאור הענין כך. דפרטיות של ישראל קדושה, אבל שארי קדושות קדושות יותר, אבל כלל ישראל אין דומה להן, וכל הבריאה כולה בשביל ישראל שנקרא "ראשית" (ויק"ר לו, ז)⁶. ולכן המשכן הוא ישראל, שבחיבור הקרשים והקרסים והיריעות נעשה האהל אחד (לעיל כו, י"ג), ולכן בפרטיות העשייה

מקור החכמה

ר' בנימין בר יפת אמר ר"א ראה חור שזכות לפניו, והובא ברש"י לעיל לב, ה, ד"ה ויאמר, וכ"ה בויק"ר י, ג.
3. ...כי הן הנה הנשים הספרדיות באו והביאו את בעליהן למות על קדושת השני"ת, והאנשים אשר היו מתפארים באלו החכמות המירו את כבודם כיום מר, וזו ראייה גדולה ועצומה, שאם לא התחכמו אלא היו מן כת הפתאים היה פתאם מצלת אותם ושומר פתאים ה', אבל אחרי שלא נתפייסו להאמין בקבלה ויצאו אל התקירה האמינו היסודות אשר בהם נתייחדו עם חכמי האומות והפילוסופים יכפרו כל העיקרים אשר [לא] נתבארנו כמות כגון שכר ועונש ותחיית המתים או היו מסתפקים בהם, על כן לא מכרו את אדמתם נחלת העוה"ו על הספק והיו מן הכת המשומדים אשר אין להם תקנה.
4. דלכן הרגישה התורה הן לעיל לא, ב, וכן בפסוקינו, דבצלאל הוא נכדו של חור ולמטה יהודה, משא"כ באהליאב מרוכר רק אביו. וראה בפירוש ר"ח מפלטיאל עה"ת לעיל לא, ב, שעמד בזה מדוע אצל בצלאל מוזכר גם אביו וסבו משא"כ אצל אהליאב, ותי' משום דחור נהרג על מעשה העגל והמשכן בא לכפר על העגל, וכ"ה בחזקוני, וראה אה"ח לעיל לא, ב. וראה נחומא ישן, ד, (והובא בתנ"ש אות ק"א), מה צורך היה לחור להזכר כאן, אלא שנתן נפשו על הקב"ה וכו', כך חור נתן נפשו על הקב"ה

במעשה העגל א"ל הקב"ה חייך כל בניך אני אגדלך בעולם, ראו קרא ה' בשם וכו'.
5. אמר ר"ש בר נחמני א"ר יונתן, בצלאל ע"ש חכמתו נקרא, בשעה שא"ל הקב"ה: למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים (וברש"י, שכן הם סדורים בפר' כי חשא [לא, ב] ראה קראתי בשם וכו' את אהל מועד ואת הארון לעדות זכר הפרשה, ומשה א"ל עשה ארון וכלים כגון שולחן ומנורה ואח"כ משכן, דס"ל לר"י שכסוד שהם סדורים בויקחו לי תרומה אמר לו, ועיי"ש בתוס'), הלך משה והפך וא"ל עשה ארון וכלים ומשכן, א"ל משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך א"ל הקב"ה עשה משכן ארון וכלים, א"ל שמא בצל קל היית וידעת.
6. כלומר כל יחיד ופרט מכניי הוא קדוש.
7. פירוש דישנם דברים אחרים הקדושים שהם בקדושתן קדושים יותר מאדם הפרטי בישראל.
8. א"ר ברכיה שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות ישראל, דכתיב בראשית ברא אלהים, ואין ראשית אלא ישראל, שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, והובא ברש"י בראשית א, א.
9. אמר ר"י אמר רב, יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (וברש"י, ע"י צירופן ובספר יצירה תני להו).

